

Мифтахетдин Акмулла

Мифтахетдин Акмулла Бөйөк шиғыр оҗтаһы

Әхнәф Харисов

М.Акмулла – (дөрөс исеме Камалетдiнов Мифтахетдiн Камалетдiн улы) (1831М.Акмулла – (дөрөс исеме Камалетдiнов Мифтахетдiн Камалетдiн улы) (1831—1895) Акмулла 1831 йылдың 26 (иске стиль менән 14) декабрэндә Өфө губернаһының Бәләбәй өйәзе Елдәр олоҫоноң хәзәрге Башкортостандың Миәкә районы Тукһанбай ауылында мулла ғаиләһендә тыуған .

М.Акмулланың шәжәрәһе

Ишкужа Ишбулдин

Хәсибә –1се катыны

Шәһәрбаныу-2се

катыны

Камалетдин
(катыны Биби-
Өммөгөл)

Шәрәфетдин Ғилман
кызы Бикә һәбирова

Мифтахетдин

Хәснәтдин
(катыны Гөлбинә)
кызы Мәкфинә

Шамсутдин
(катыны Фәткыя)
Ғиматетдин

Ғалин С.А. Ақмулланың кустыны менен Миәкә районында экспедиция вақытында
1964й

Акмулла исеменең мәғәнәһе:

«Акмулла» башкорттар һәм казактар араһында йәшәп, уларға үзенең шиғырҙарын һөйләп, билдәле сәсәндәр менән шиғырҙар бәйгеләрендә катнашып, халыҡ араһында тура һүҙле, үткер телле, саф күңелле шағир һәм укытыусы буларак таныла. Халыҡка тоғро күңелле булғаны өсөн уны «Ак мулла» тип атайҙар һәм был исем ул ижад иткән әсәрҙәр, шиғриәт кәҙерен белеүселәр хәтерендә оҙак-оҙак йылдар буйы һаҡлана.

«Мифтахетдин» ғәрәп теленән тәржемәһе «аскыс һаҡлаусы», тип аңлатыла.

БДПУ-ның проректоры Р,Х Хәйруллина шағирзың тыуған яғын барып күрзе, кәберенә сәскәләр һалды.

АКМАЛЛА ШИФЫРЗАР

<p> ۱. اذ صاكار اولميه ۲. ستمه اشترى اولميه ۳. يعوش طي بهيار اولميه ۴. تيسسه فاتمه وار اولميه ۵. بانف تولپار اولميه ۶. يئر قوشق بار اولميه ۷. يهنه حوج احزل اولميه ۸. كوك كا اوجمانه برله يرتوش بارك شفق اولميه ۹. جهره سرور مع ديو به قوشقه سرفار اولميه ۱۰. هر دوات باره ذوقه چشمه مهيار اولميه ۱۱. كوششگر اولميه كه معنه دانه خر خواص اولميه </p>		<p> ۱. هر كه اصله نظر بنديان حكتمه بار اولميه ۲. كنج حكمت نكته مع فهم يسه ۳. او هر بزم طبعه اغياره ۴. بعضه اهره ك تيل حقا تقره ۵. ننگ قنور به آيه او سكارا ۶. شير نر شا حسد ايله آخه ۷. كوب ميا به ما عدا نكله اي ۸. سز و نر تير يير ال ۹. يهنه حكمت ده آراسه بنه ننگ صد فريله ۱۰. تو ششمه بر ننگ كوزه صبا عطا و سمي اولميه ۱۱. اولميه بار ننگ ننگه سپهر مس مزاجي فاسد ننگ ۱۲. صاع قوط اولميه كه هر سوزده الطافت كسيه ايله </p>
--	---	--

Farah TelenDə yazılmışdır Şifырzar

Акмулла автографтары. Акмулла китабының титул бите.

«Хидмет» Ширкети Мәсарифе طبع اولدور

آقموغلا

فندیڭ انشاد ایتدیکی منظوماتیلہ،
اشقہ بر قاج منشداتینی، وکنندیسینڭ
ترجمہ حالینی مشتمل مجموعہ در

رایغنه غاوغامز بار نودوغيه قارايفنه قاوغامز بار
ن مکار به گه چاما قايه بازارينه قارايفنه سودامز بار

« ترتیب : عبد الباقی بن عبدالله السیدی »

دار الفکر مطبعه
قوان

Доставлена цензурой. С. Петербурга, 18 ноября 1904 г.

КАЗАНЬ
ГОРЬКОВОЙ НАБЕЛЕН
Лито-Типография И. И. Харитоновна
1904

(1904 йыл)

تشریح و تفسیر انشاد و فہم اہل کتب مستوفیہ عالمیہ طبع اولدور

سبب اولدور چایک سبب اولدور

ایندی اینگ عیسییہ پوج و دعا کار اولدی
بیردهی اول حشاد صفا کار اولدی
۱۹۰۴ حدیث و حدیثیہ سبب انشاد اولدی
ماوتہ نیب شهباز باغوش طلیعیان اولدی
حالیہ انقورہ نجسین سبب قاتورہ اولدی
دی رعیت چترین سبب تویان اولدی
کریم خفاش رویشیرہ نقشہ بار اولدی
مساغای لار لاف اوردیہ حوجہ احزاب اولدی
کوکا کا اوجقا لہ برہ بر توش بارک انشاد اولدی
چهرہ سروغ مرہ دیویہ قوشقار اولدی
بزدات بارک قوشقار حشاد صفا اولدی
کوش گن اولدی کہ حدیث دا انشاد اولدی
رایغان لار توشقار سبب انشاد اولدی
روسی تمانہ تصانیف انشاد اولدی
اولدور قیاسیہ سبب انشاد اولدی

اینگ نظر تمانہ حکمت بار اولدی
کیم سبب کتیبہ قدم سبب صفا کار اولدی
اینگ سبب انشاد انشاد کن سبب
معاذ اللہ توشقار توشقار سبب
نگ قوشقار توشقار توشقار
شیرینہ صفا کار توشقار توشقار
کوشقار توشقار توشقار توشقار
سبب انشاد سبب انشاد
یگه سبب انشاد سبب انشاد
توشقار توشقار توشقار
اولدی توشقار توشقار
انشاد توشقار توشقار
یاغ توشقار توشقار
سبب توشقار توشقار
کوشقار توشقار توشقار

صفا کار توشقار توشقار
کوشقار توشقار توشقار
توشقار توشقار توشقار
توشقار توشقار توشقار

**Башкорттарым, укыу кәрәк,
укыу кәрәк,
Арабызза назандар күп,
укыу һирәк.
Аңгыра айыузан Уралдағы
курккандай,
Эй туғандар, назанлыктан
куркыу кәрәк.**

М.Акмулла

Шығырҙы анализлау тәртибе

- Тема.
- Проблема.
- Төп образ.
- Композиция.
 - рифма
 - ритм – ижектәр һанының тигеҙ килеүе.
- Жанр.

М.Акмулланың поэзияһында тематик һәм жанр төрлөлөгө

Философик лирика

- нәсихәт
- әйтеш
- хитап
- мәктүб

Мөхәббәт Лирикаһы

- мәрсиә
- кисса
- шикиәт
- мәктүб

Халыксанлык Лирикаһы

- мәзхиә
- кобайыр
- хитап
- мәктүб

- **Сәсән** - шағир-импровизатор;
 - **әйтеш** – шиғыр бәйгеге;
 - **мәрсиә** – элегия;
 - **йырау** – йырсы;
 - **мәктүб** – шиғри хат;
 - **кобайыр** – мактау йыры, дан йыры;
 - **иртәк** – эпик әйтеш;
 - **кисса** – хикәйә, тарихи эпизод;
 - **шикәйәт** – мактау шиғырзары;
 - **хитап** – халыкка шиғри юлдар менән өндәшеү.

Шағирҙар М.Аҡмулла тураһында:

- «М. Аҡмулла башкорт халкының быуаттағы бөйөк фекер эйәһе, кешеләр күңелендә гуманистик идеялар сәсеп калдырған классик шағиры».

Рәшит Шәкүр.

- «Бөйөк шағир мәғрифәткә өндәүсе тынғыһыз сәсэн булып йәшәне, үзенең шәхсиәте менән халыкка хезмәт итеүзең гүзәл өлгөләрен күрһәттә».

Риф Мифтахов.

- «Халыксанлык, поэтик үткерлек, шиғри камиллык – Аҡмулла поэзияһы көсөнөң төп хикмәттәренән ғибәрәт».

Ғайса Хөсәйенов.

М. Акмулла исемендәге премия лауреаттары

- Шәкүр Рәшит -шағир, профессор;
- Вилданов Әхәт Х. –филология фәндәре кандидаты;
- Солтангәрәева Р. А. -филология фәндәре кандидаты;
- Сахаутдинова Р. Х. –композитор;
- Басиров Зөлфәт Р. -скульптор, рәссам;
- Исмәғилов Заһир ?. - композитор;
- Мағазов Азат Ш. –языусы;
- Ирсәева Нурия И. –халык артисткаһы;
- Зарипов Хәкимьян С. –языусы – драматург ;
- Хамматов Яныбай Х. – языусы.

8.10.2008 й. БДПУ алдында скверза Акмулла һәйкәле асылды.

Акмулла музейы

